

Observationer af Regnens Mængde i Bergen

med nogle derhos foyede Anmerkninger,

ved

Fr. Chr. Holb. Arentz.

Det er en usædvanligt at finde, at et Sted har noget besynderligt, hvor i det viger fra det Almindelige, og derved ligesom adskiller sig fra andre Steder. Disse Forskielligheder, saa vidt det Physiske angaaer, reyse sig snart af Clima, snart af Landstrækningens Beskaffenhed og Beliggende, snart af andre særdeles Omstændigheder, som Skaberens viiselig har indrettet paa et Sted frem for et andet. Een saadan merkelig Omstændighed findes ved Bergen i Norge, nemlig, at den, maaskee frem for alle andre Steder i Europa, har en stor Overflodighed af Regn. Bergen har vel bestandig havt Drd derfor endog blandt Fremmede, hvilket har givet Anledning til den Historie, som fortællles om en Hollandsk Skipper, som imidlertid traf Regnveyr baade da han var her første Gang, og anden Gang han kom igien, og skal derfor have spurgt: Om det endnu regnede i Bergen? Det ligesom det imidlertid stændig havde regnet. Hvor lidet betydelig denne Historie end er, saa viiser dog disse Drd, som ere blevne til et almindeligt Drdsprog, hvad Tanker man i Almindelighed har om Bergen i den Henseende. Jeg vil her ikke vidtlostig viise, at den hele Vestre Deel af Norge, og i sær Bergens Stift, maa være underkastet en meget fugtig Luft og overflodig Regn formedelt Biergenes og Landstrækningens Beliggende, da Nord-Soen giver Overflodighed af Damper, som, naar de drive ind til Landet, der standses og samles til Regn, hvilket om Sommeren formindsker Heeden, at

ikke de med en tynd Jord bedekkede Fielde skal aldeles fortorres, men om Vinteren formilder Kulden, ligeledes til Fordeel for Indbyggerne, hvilket Procantsler Pontoppidan udførligere har viist i sin Norges Naturlige Historie. Men hvad Bergens Situation i Besynderlighed angaaer, da synes den i sær at være dannet til at opsamle og indslutte en Mængde Damper, som formedelt deres Overflodighed og Indspærrelse ikke kan andet, end foreenes og løbe sammen til Regn. Bergen er, som bekiendt, omgivet med syv høye Bierge. Disse skulle synes at hindre saa vel Dampernes frie Tilgang, som Overfart og Bortgang. Men Naturen har dannet det saaledes, at det Land, som meest skulle afholde Damperne, der i Overflodighed føres ind til Landet fra Vester-Havet, ved de her til Lands meget giengse Vester-Vinde, er baade det længst bortliggende fra Byen, og har ogsaa for det meste den laveste Biergstrækning. Da samme er en De, saa er der paa begge Sider Indløb for Skibene fra Soen, hvilke ogsaa give de fra Havet inddrivende Damper et friere Indløb. Naar nu disse ere komne saa vidt, at de svæve over Byen, standses de af de anseelige Fielde, der ligesom hænge over Byen, nemlig Fløy-Fieldet og Orlikken. Paa den sydlige Kant fra Byen er dernest den beqvemmeste Åbning for Dampernes Indladelse og Nærmelse til Byen. Denne Åbning ligger mellem Orlikken og Soleims Fielde, er nogenlunde breed, og har i sin Strækning adskillige smaa Søer og Bænde, og staaer i nær Communication med de Fiorder, der gaae lige ud i Havet. Da her nu falder megen Sonden-Vind, i sær efter Soelhverve om Sommeren og om Høsten, saa drives Damperne fornemmelig giennem denne Bey ind over Byen, og for en stor Deel der blive hindrede i sit frie Overløb formedelt Fløy-Fieldet. Heraf synes da at følge, at den Situation, som Bergen har, fører dette med sig, at man her maa have stor Overflodighed af Regn, og mueligen større end andre Steder i Stiftet, naagtet det er troeligt, at det meste af den hele Strækning fra Lindesnaes indtil Forbierget Stadt, i sær ved Hav-Siden, i det Stykke overgaaer de fleste andre Steder i Norge.

Imidlertid, da baade Folkes almindelige Tale, saavel som Situationen bekræftede, at Bergen, i Henseende til Regnens Overflodighed, maatte have noget forud for andre Steder, men der var dog hid til

Dags

Dags ingen noyagtige Observationer skeed, hvoraf det nogenledes kunde bestemmes og sammenlignes med andre Steder, holdt jeg det Umagen værd, derover at anstille rigtige Observationer, og har da aarslig befundet, at Bergen herudi langt overgaaer andre Steder i Europa, saa vidt, som jeg om Regnens Overflodighed paa andre Steder haver Underretning.

Til at sætte dette i Verk, har jeg betient mig af den ellers brugelige Maade, ved at udsætte i den frie Luft et i Firkant dannet Kar, som i Forhold af sin Bredde kunde modtage Regn, Sne og Hagel. I Midten af samme er et lidet Hul, hvorigennem den samlede Vædske kan flyde ned i en der under staaende Glaske. Denne pleyer at være firkantet, men af mindre latus, end det oven over staaende Kar, paa det man desto lettere kan observere Vandets Tilvæxt. Men herudi har jeg viget noget fra den almindelige Maade, og i Steden for umiddelbar at merke paa Hønden af det tilvørende Vand, har jeg af Vandets Indhold udregnet, til hvad Højde det skulde have staaet over Jorden. Aarsagen, hvorfor jeg heller udvalgte denne Maade, var, fordi jeg vanskelig skulde kunde faaet en Glaske, der overalt var accurat firkantet, dernæst veed man, at Vandet attraheres til Siderne af Glasset, hvori det staaer, og kunde man altsaa ogsaa i den Henseende komme til at feyle lidet, naar man idelig skulde maale de Højder, hvortil Vandet var voret i Glasken, omendstiont man hver Gang endog tog Attractionens Virkning i Betragtning. Den Maade derimod, som jeg har brugt, nemlig af Vandets Volumen at beregne dets Højde, syntes at have større Nøye, deels i Henseende til Vanskeligheden at rigtig bestemme Volumen, deels ogsaa at beregne Hønden, hver Gang man observerede. Men dette altsammen kan til hver Gang med liden Nøye udrettes paa følgende Maade: Jeg forskaffede mig 2de Glasker, een gandske liden, og en anden noget større, men begge med en smal Hals forsynede, paa det at, naar man fyldte dem just til det øverste, den liden Forskiel, som kunde komme af Attractionen, eller at de ikke noyagtig vare fyldte, kunde være aldeles ubetydelig. Disse Glaskens rigtige Indhold søgte jeg noye at bestemme efter hydrostatiske Regler. Af det fundne Volumen blev da videre beregnet, til hvad Højde Vandet skulde steege i det udsatte firkantede Kar, naar een

eller flere Glasfer i samme vare udoſte, og derefter indrettede jeg en Tabelle; Naar jeg altsaa vilde vide Høyden af det ſamlede Vand, ſyldte jeg det i ovenneldte Glasfer, og af Tabellen udtog de dertil ſvarende Høyder, ſom vare beregnede i Decimal-Dele af en Linie. Det lidet, ſom kunde blive tilovers af Vandet, og ikke eengang fuldkommen kunde ſyldte den mindſte Glasfe, blev giemt til nærmefte Gang. Denne Maade ſynes mig at være den beſte til deſſige Obſervationer, i ſær, hvor man ikke kunde have accurate Glasfer at lade Vandet løbe i.

Saaledes har jeg i de 6 forbiegangne Aar ſtändig obſerveret Vandets Høyde her i Bergen, og funden det for hver Maaned ſaadan, ſom følgende Tabelle udviifer:

	1765.	1766.	1767.	1768.	1769.	1770.	Medium.
Januar.	37.5	77.2	49.8	44.8	80.9	88.1	63.0
Februar.	24.9	66.6	83.3	66.3	27.5	138.1	67.7
Martz.	62.8	99.2	51.4	66.6	70.8	50.0	66.8
April.	52.5	28.9	45.8	71.2	77.4	17.8	48.9
Maj.	31.3	29.3	27.9	19.4	48.4	20.4	29.4
Junii.	30.3	32.0	93.1	8.1	63.6	71.3	49.7
Julii.	54.6	62.5	95.8	37.5	46.8	61.1	59.7
Auguſt.	53.7	113.1	145.6	48.9	63.7	86.6	85.2
Septemb.	148.4	133.9	152.3	52.0	100.1	43.3	105.0
October.	112.6	139.4	188.4	61.0	39.2	73.9	102.4
Novemb.	101.9	105.9	130.4	140.3	110.4	71.3	110.0
Decembr.	88.3	57.0	71.8	110.6	129.4	68.2	87.5
Summa	798.8	945.0	1135.6	726.7	858.2	790.1	875.3.

Et hvert Tal udtrykker den Høyde, hvortil Vandet i hver Maaned ſkulle have ſteget, naar det uformindſket havde blevet ſtaaende over Jorden. Tallene ere Decimal-Broek af en Linie, beregnede 12 i hver Tomme, og 12 Tommer i hver Fod efter Danſk Maal. I den

den sidste Columne er anført den Middel-Høyde, som kommer ud, naar alle Aarenes Summa divideres med Aarenes Tal.

Al disse Observationer sees nu for det første, at Bergen, i Henseende til Overflodighed af Regn, har noget forud og besynderligt frem for andre Steder, og at Erfarenhed noksom stadfæster det, som af gammelt Rygte baade er bekræftet, og af Stedets Situation med stor Rimelighed ligesom forud kunde sluttet. Al Tabellen sees, at den største Høyde, hvortil Vandet i disse Aaringer har steget, var 1767, da det kunde have bedækket Jorden til en Høyde af $94\frac{1}{2}$ Tomme, den mindste Høyde var det paafølgende Aar 1768, da det dog alligevel havde naaet til $60\frac{1}{2}$, men den Middel-Høyde, som kommer ud af alle Aars Observationer, stiger dog nesten til 73 Tommer. Naar man nu sammenligner dette med de Observationer, som ere giorte paa andre Steder, vil Forskiellen strax falde i Øynene. Jeg finder saaledes antegnet af den berømmelige Myschenbroech i hans Essai de Physique Tom. 2. §. 1565., at der til Utrecht, naar man tager et Medium, kan falde Regn til en Høyde af 24 Rhinol. Tommer. I Hardervich 27. I Dordrecht 40. I Middelburg 33. I Paris 20 Tommer efter Parisisk Maal, men i Lion 37. Til Pisa i Italien $34\frac{1}{4}$. I Rom 20. Til Zürich i Sveiz 32. Til Ulm i Tydskland $26\frac{1}{2}$ Rhinol. Tommer. Til Wittenberg $16\frac{1}{2}$. Til Lancaster i Engeland 41 Londoniske Tommer, til Upminster $19\frac{1}{2}$; og i hans Institution. Physic. §. 1544. findes desuden Regnens Høyde i Edenburg anført til $22\frac{1}{2}$. I Berlin $19\frac{1}{2}$. I Upsal 15. I Allgier 28.

Heraf er det klart, at vi i Bergen har aarlig 4re Gange, og derover, saa meget Regn, som i Upsal eller Wittenberg, 3 Gange saa meget, som i Paris, Rom, Berlin og Upminster, og næsten 2 Gange saa meget som de Steder i Europa, som dog synes at have det overflodigt. Edenburg, som mod Bergen ligger paa den anden Side af Nord-Soen, og paa lidet mere, end 4re Graders sydligere Brede, har kun lidet mere, end een tredie Deel af den mindste Regn, som vi har, hvilket vel til Deels kan komme af den beqvemme Situation til Regn, som viiser sig i og omkring Bergen, men mueligen ogsaa deraf, at den østlige Deel af Skotland er mere beskyttet fra de

Dampet, som Vester-Havet mellem America og Europa giver af sig, end de Norske Ryster.

Da jeg saaledes har viiset Regnens Overflodighed i Bergen i Allmindelighed, og sammenlignet den med andre Steder i Europa, vilde det vel ogsaa være Umagen værd at sammenligne Aarets Tider med hinanden, og at undersøge Aarsagen til, at een Tid af Aaret deri er meget adskilt fra en anden. Jeg vil da allerførst anføre Maa- nederne i den Orden, efter hvilken de give mere eller mindre Regn, og tillige hvad enhver omtrent giver efter det Medium, som er obser- veret, og da haver

November	omtrent en	Hoyde af	—	—	9	Tom.	2	Lin.
September	—	—	—	—	8	—	9	
October	—	—	—	—	8	—	6	
December	—	—	—	—	7	—	3	
August	—	—	—	—	7	—	1	
Februar	—	—	—	—	5	—	7	
Martz	—	—	—	—	5	—	6	
Januar	—	—	—	—	5	—	3	
Julii	—	—	—	—	4	—	11	
Junii	—	—	—	—	4	—	1	
April	—	—	—	—	4	—		
Maj	—	—	—	—	2	—	5	

Heraf merkes, at November er den Maaaned, som giver den aller- meste Regn, og Maji den, som giver den mindste. Videre, at de 3 første Maaaneder i Aaret komme hinanden gandske nær, ligeledes Ju- nius og April. Julii Maaaned nærmer sig meest til Januar. Decem- ber og Augustus ere hinanden ogsaa omtrent lige, da de 3 Maaaneder mellem dem give af alle baade det meste og nesten alle lige megen Regn. Fra Maji Maaaned af, synes det bemærkede Medium at stige et Fierdings Aar hen, baade i de Maaaneder, som gaae frem ad fra Maji, som og tilbage i de Maaaneder, som gaae forud. I at giøre disse Anmerkninger har man dog ikke seet uden paa det Medium, som er udbragt af alle Aar; thi betragter man hvert Aar i Besynderlighed, da vige de meget ofte fra disse Regler. Man merker da undertiden stor

stor Forskiellighed mellem de 3 første Maaneder i Aaret. Man merker, at Maj. vel over Hoved er den tørreste Maaned i hele Aaret, dog viser Observationerne, at snart een, snart en anden Maaned før Sommer Soel-Hverve har haft den mindste Regn.

Hvad Aarets Tider angaaer, da seer enhver lettelig, at Foraaaret og Begyndelsen af Sommeren er den tørreste Tiid hos os, og at den øvrige Deel af Sommeren er noget mere fugtig, Høsten, i sær de 3 Maaneder September, October og November ere allermest overflødige paa Regn, og at Vinter-Maanederne igien give noget mindre deraf. Det skulde maaskee ikke være enken unyttigt eller ubehageligt, at gjøre Forsøg paa, at udfinde de retteste Aarsager til disse Afverlinger, som nærme sig meget til at være bestandige, dog saaledes, at saasnart de Aarsager, som strax skal anføres, forandre sig, saa bliver ogsaa Afverlingernes sædvanlige Orden forandret. Procanzler Pontoppidan melder i sin Norges Naturlige Historie, at man om Sommeren, her til Lands, har mindre Regn end om Vinteren, og angiver dertil som Aarsage, at Soelens Varme da har Kraft nok til at løfte Damperne op over de høje Fjeld-Toppe. Begge Dele maa vel i visse Maader biefaldes, uagtet ikke fuldkommen; thi den betydeligste Tiid af Sommeren efter Soel-Hverve har vi som oftest mere Regn, end man haver Regn og Sne tilfide i de 3 Vinter-Maaneder efter Soel-Hverve om Vinteren, ligeledes kan Varmen heller ikke være den betydeligste Aarsage til en mindre Overflødighed af Regn, een Tiid af Aaret frem for en anden; da Augusti Maaned selv oftest giver mere Regn, end Januarii Maaned. Hertil maa altsaa udfindes en tilstrækkelig Grund, hvilken jeg for en Deel sætter i Dampernes større Overflødighed, paa een Tiid end paa en anden, men fornemmelig troer jeg, at den beroer paa Vindenes Forskiellighed, af hvilke nogle ere mere, andre mindre bequemme til at tilføre os Damp, hvorfølger, at den Tiid af Aaret, da de mest tørrende Vinde hersker, har man og mindst Overflødighed af Regn.

Hvad nu for det første Dampernes Mængde angaaer, saa vidt som samme kun dependerer af Aarets Tider, saa er det vel ikke at tvivle paa, at jo Luften de fleste Aar dermed er mere besværet efter, end for
Som-

Sommer Soel-Hverve, i sær hvor Havet er saa nær, som paa disse Grændser, ligeledes Høsten mere end Vinteren, og denne mere end Foraaret, da Luften efterhaanden ligesom har udtømmet sig, for ved Naturens fornøiede Virksomhed og Soelens tilvørende Kraft, paa nye at betynges og fyldes med denne Circulerende Fugtighed. Luftens Varme og Kulde gjør vel ikke det mindste til Dampernes Overflodighed, da der ufejlbarlig i de varme Maaneder maa opstige af Havet og fugtige Steder en større Mængde Damp, end i de kolde. Den bestandigste og stærkeste Kulde falder her, som paa andre Steder, gierne efter Soel-Hverve om Vinteren, og den stærkeste Varme efter Soel-Hverve om Sommeren, uagtet vi vel har nogle varme Dage i Maji og Junii Maaneder, og een Deel af Hunde-Dagene selv bliver ofte kiolige formedelst Regn og fugtigt Veyr.

Fremdeles hvad Vindene angaaer, da ere Sydlige og Vestlige Vinde de almindeligste, i sær efter Sommer-Soel-Hverve, og om Høsten, førend Kulden rettelig begynder. Syd-Øst Vind er heller ikke usædvanlig om Høsten og om Vinteren, mere end om Foraaret og Begyndelsen af Sommeren, ligesom Øst-Vind er rar, uden i Frost-Veyr om Vinteren, og Natterne om Sommeren. En lige Nord-Vind er heller ikke meget giengs, men kan treffe ind af og til paa alle Tider af Aaret, Nord-Vest er mere almindelig, dog helst om Foraaret fra Jævn-Degn til Soel-Hverve, da her falder meget af den saa kaldede Hav-Kulje eller Soel-Gangs Vind, som er meest Nord-Vest, den begynder om Formiddagen, og endes ved Soelens Nedgang, da den blir stille og gierne afløses med en Østlig Vind fra Landet. Dette er det behageligste Veyrligt, som her falder; thi Himmelen er da for det meste klar, naar ellers Vinden er Nordlig, de Reysende finde ogsaa da god Bequemmelighed til at fortsætte deres Reyser, de som vil Nord efter, kan avancere om Natten, de som vil mod Sonden, har den føyeligste Vind om Dagen.

I Henseende til Vindenes Fugtighed, som ved et Slags Vind er større end ved en anden, da viiser baade Situation og Erfarenhed, at lige Øst-Vind er den mindst fugtige, dernest Nord- og Nord-Vest-Vind. Denne sidst benevnte kan vel undertiden i sin Begyndelse styrte

styrte en temmelig Mængde Regn ned, i sær, naar den, som ofte skeer om Høsten, saa vel som andre Tider i en Hast forandres, eller, som man siger, springer om fra Sonden til Norden; thi derved tilføres baade nye Damper fra Vester-Havet, og de forrige, som vare tilbragte ved den sydlige Vind, standses og ligesom sammendynes ved den forandrede blæst, hvilken, i Fald den ikke bliver alt for meget Vestlig og sagte blæsende, inden føye Tiid renser Luften og forskaffer os klarere Himmel. Om Vinteren skeer det ogsaa, at Norden-Vinden kan medbringe de saa kaldede Snee-Kaver, det er Skyer, hvoraf en god Deel Snee nedfalder, der endog betager de reysende Leylighed at see langt fra det Sted, hvor de ere, men disse gaae snart forbie, og pleyer omsider, efterat den Nordlige Vind har været een eller flere Dage, følge klart Veyr og Frost. Det er overalt at merke, at hvad Tiid af Aaret her indtreffer megen Norden-Vind, da har vi ogsaa mindre Regn, da denne Vind er, at jeg saa skal tale, den bedste Feye-Kost i vor Luft.

Sonden- og Syd-Vest-Vinde ere derimod de, som give os overflodig Regn, thi, om det end er nok saa klar Himmel, og Sonden-Vinden begynder at blæse, kan man vente, at det ikke varer meget længe, førend den overtrekkes med Skyer, som snart vil udgyde Regn, saa at Sonden-Vind og Regn ansees her nesten som uadskillelige, og vi gjør os her til Lands samme Tanker om Vindene, som for-dum Ovidius i hans Metamorph. Lib. I. v. 262.

Protinus Æoliis aqvilonem claudit in antris
& quæcunqve fugant inductas flamina nubes
emittitqve notum; madidis notus evolat alis
terribilem picea tectus caligine Vultum &c.

Herved kan jeg ikke forbiegaae at gjøre endnu følgende Anmerkning:

Jeg finder i Professor Schiönning's Beretning om Veyrets Beskaffenhed i Trondhiem, indgivet til det Kongelige Videnskabernes Societet i Kiøbenhavn, at saa vel Nord-Vest, som Syd-Vest og Vesten-Vind, medfører der paa Grændserne den mest Regn. Dette gielder og i Bergen om de 2 første, men ey om Nord-Vest, uden den er meget Vestlig; thi for Resten kan en saa kaldet høy Nord-Vest Vind snart skaffe os klart Veyr, og giver liden Regn, uden i det første den reyses sig, som før blev meldet. Aarsagen er ikke vanskelig at udfinde; thi da Landsstrækningen fra Lindesnes til Bergen, og længer

frem til Forbierget Stat, bøyer meget af fra Nord til Vest, saa gaaer den perpendicularære Linie fra Landstrækningen ud i det store Hav i en Vest-Syd-Vest hen, og folgelig har de Damper og den Taage, som driver ind af Havet, en langt friere Afgang ved Vestlige og Sydlige Vinde, end ved Nordlige, hvor de ved Landstrækningen meget hindres. Situationen ved Trundhiem er derimod langt anderledes beskaffen; thi fra Stat og Nord efter gaaer Landet meget Østlig, saa den perpendicularære Linie gaaer i Nord-Vest hen, og Situationen af Landstrækningen viiser noksom tydelig, at Trundhiem allermieest maa være exponeret de Damper, som ved Nord-Vest-Vind drive ind til Landet. Derved vil det nok falde een Bergenser forunderligt at læse i bemeldte Beretning, at man i Trundhiem sielden har Regn ved Sydlige Vinde, da man i Bergen anseer dem næsten som uadskillige; men endog denne Forskiel lader sig lettelig forklare af Landets Situation; thi Trundhiem har just Midten af Norges Rige for sig i Sønden, hvis Biergstrækning ikke kan andet, end afværge de Damper, som fra Sønden skulle nærme sig derhen, hvorimod den Linie, som fra Bergen skulle trækkes hen i Sønden, gaaer lige ud i Nord-Søen, saa at vore Fiorder og Strandbredder lettelig fra den Kant, ja endog om Vinden er noget Østlig, kan opfyldes med Damper og Fugtighed.

Naar alt dette forud sættes, vil det ikke blive saa vanskeligt, at angive de rette Aarsager, til hvad vi forhen har sagt, om Regnens Beskaffenhed her paa Grendserne; thi først er det troeligt, at den Strækning af Norge fra Lindesnæs til Stat maa have overflodigere Regn, end enten Østen for Næsset eller Norden for Stat, da denne Landstrækning har sin eneste Bestielse paa den Nordlige og Østlige Side, hvorfra man dog ikke kunde vente de fugtige Vinde, derimod er den just exponeret de Sydlige og Vestlige, og har, saa at sige, ingen For-Muur for det betydeligste af Nord-Søen. Derved bliver ogsaa Norden-Vinden mere rar, men Sydlige og Vestlige Vinde desto mere almindelige.

Fremdeles da Observationerne viser, at Foraaret hos os giver den mindste Regn, bliver den fornemste Aarsage dertil, at vi just paa den Tid har den stærke Forraad paa Nordlige Vinde, hvilke, for Sommer-Søel-Hverve, pleje være meget mere giengse, end paa andre Tider af Aaret. At denne er den rette Grund dertil, sees allerbedst deraf, at, naar mod Sædvanen megen Sønden-Vind indtref-

fer i de Maaneder, som ellers pleve have liden Regn, da blive samme ogsaa meget fugtige. Derpaa habes et merkeligt Exempel i indeværende Aar 1771; thi da de første fiorten Dage af Maji Maaned vare mest tørre med Nordlige Vinde, saa det saae ud til, at Maji Maaned i Aar, somt sædvanlig, ville give liden Regn, saa forandrede Vinden sig mod Formodning, og i de sidste fiorten Dage af Maji, saavel som Begyndelsen af Junii Maaned, under en næsten bestandig Sonden-Vind og Taage, faldt her 3 til 4re Gange saa megen Regn, somt i noget af de foregaaende 6 Aar i samme Maaned var observeret.

Det har ved den Lejlighed faldet mig ind at tænke, om ikke maake den Mængde af Is, som i dette Foraar saa længe er bleven liggende i Cathegat og Sundet, og derfra drevet ud i Nord-Soen, hvor den altsaa er bleven opløst, kan have givet Anledning til, at disse Ryster af Norge med en Mængde flere Damper, end sædvanlig paa den Tid af Aaret, fra Sonden af ere blevne opfyldte.

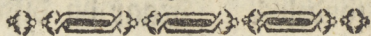
Jo længere Sommeren avancerer frem ad imod Høsten, jo overflødiger Regn, hvilken Regel i de fleste Aar synes at være fast. Dveralt skulle det være rart, at de 3 Maaneder efter Soel-Hverve ikke skulle være rigere paa Regn end de 3 foregaaende, i det mindste har det stændig været saa i disse 6 Aar. Aarsagen dertil er først og fremst denne, at vi paa den Tid har meget mere Sonden-Vind, end i de 3 foregaaende Maaneder, og mindre af Norden Vind, uagtet der kunde vel træffe ind et Aar, som vige fra disse Regler. Dernæst er Dampernes Overflødighed ikke nær saa stor før Soel-Hverve, som efter. Soelens Varme har da haft Tid nok til at optreffe en anseelig Mængde deraf, saa vel af det nærgrendsende Havs Overflade, som fra Landet. De Vestlige Vinde, som har været før Soel-Hverve, har endog med klar Himmel bragt samme uformert ind til Landet. Undertiden blive de endog gandske synlige, da der Sommer-Aftener, efter en varm og klar Dag, ofte kommer fra Vesten en synlig og tyk Taage kaldet Skodde, som undertiden ikkun driver langs med Fjeldene, men undertiden bedækker det hele Land saaledes, at man ikke kan see ret langt fra sig, og de Reysende endog ind i Fiorderne kan fare vild. Denne Taage pleve saaledes at blive liggende til om Morgenen, da den deels af Soelens Varme, deels af den før omtalte Hav-Kulje pleve at fordrives og ordentligere fordeles.

Overflødighed ere samlede, saa kan vi ey allene i nogle Dage efter hinanden have Sonden-Vind og Regn, men der indtreffer ogsaa da oftere end før Soelhyerve, at vi har de saa kaldede Floer, hvilke bestaae deri, at mestendeels i klart Veyr om Sommeren, i sær, naar Luften tillige er temmelig varm, reyser sig meest fra Land-Siden af nogle tykke og Regn-fulde Skyer, hvilke styrte Regn ned, hvor de fare over, og alleryppigst der, hvor de treffe den Hav-Vind, som paa samme Tid gemeenligst blæser. Disse Floer eller Regn-Skyer har uden Tvivl sin Oprindelse deraf, at den Mængde Damper, som den foregaaende Varme har opdraget, deels formedelst sin Overflødighed, deels ogsaa ved at treffe paa en koldere Region af Luften, har fundet Lejlighed til at foreene sig, og naar de videre drives frem i en ved Varmen fortyndet Luft, begynde de at synke og at falde ned i Regn.

Gaae vi nu videre frem at betragte Høsten, da finde vi, som forhen blev sagt, at Regnen da er den yppigste, i sær, naar vi tage de 3 Maaneder September October og November sammen. Det maa ogsaa saa være efter Sagens Bestaaffenhed; thi vi har da idelige Sonden-Vinde, som næsten alle Tider hos os ere fugtige og vaade. Luften kand da heller ikke andet, end være opfyldt med den meste Overflødighed af Damper, baade paa den Side til Havet, som og ind til Lands, hvilke ved den Sydlige og Vestlige Vind sammenpaffes ind over Landet, hvor de ikke finder frie Fortgang formedelst Fiieldenes Modstand. Luften bliver da ogsaa saa meget mere tielig, at Dampernes vaporeuse Tilstand ikke saa vel kan holdes ved lige.

I December Maaned begynder dog Regnens Overflødighed igjen som oftest at aftage, saa vel som i Januar. Februar. og Mart. Luften har da allerede temmelig udtømmet sig om Høsten. De daglige Uddampninger fra Havet og Landet, som skulle erstatte samme, blive mindre formedelst Vinterens Kulde, og naar Frostene bliver nogenlunde bestandig, er Vinden som oftest Østlig og Nordlig, som her til Lands, efter det som forhen er viist, medfører det tørreste og klareste Veyr. Af disse Grunde synes mig altsaa, at man retteste kan forklare den Forskiellighed af Regn og Fugtighed, som yttres sig paa de forskiellige Aarets Tider.

Bergen d. 16. Septembr. 1771.

NOG